

**ДО ПЕТКО ПЕТКОВ – ЗАМЕСТНИК-
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО**

СТАНОВИЩЕ

от

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Относно: Законопроекта за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс от 06.01.2015 г. на Министерство на правосъдието

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТКОВ И ЧЛЕНОВЕ НА РАБОТНАТА ГРУПА
ПО ИЗГОТВЯНЕ НА ПРОЕКТ НА ЗИД на НПК,

Фондация „Български адвокати за правата на човека“ (БАПЧ) е организация с идеална цел, създадена през 1993 г., чиято мисия е да съдейства за утвърждаване и ефективно прилагане в България на международните стандарти за правата на човека.

Във връзка с изготвения от работната група към Министерство на правосъдието работен вариант на проект за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК) от 06.01.2015 г. предлагаме на вашето внимание бележките и предложенията ни, които да бъдат обсъдени на следващото заседание на работната група и съответно да бъдат отразени в текста на проекта за ЗИД на НПК:

1. В § 1 от проекта се предлага създаване на нова ал. 5 в чл. 63, съгласно която *„(5) Мярката за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство по отношение на непълнолетно лице не може да продължи повече от шест месеца, ако лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, за което се предвижда наказание лишаване от свобода повече от три години. Във всички останали случаи задържането на непълнолетно лице под стража в досъдебното производство не може да продължи повече от два месеца“*.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ: ал. 5 на чл. 63 да предвиди по-кратка максимална продължителност на мярката за неотклонение задържане под стража на непълнолетния и тя да не е повече от 6 месеца не само в досъдебното производство, а това да е максималният ѝ размер до приключване на цялото наказателно

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

производство. Да бъде предвиден периодичен съдебен контрол на всеки две седмици, на така наложената мярка.

ОБОСНОВКА: През 2007 г., на 44-та си сесия в Женева (15 януари – 2 февруари 2007 г.) Комитетът по правата на детето прие Общ Коментар № 10 (2007) Правата на децата при правосъдие спрямо ненавършили пълнолетие лица. Параграф 83 от Общ Коментар № 10 83 предвижда, че всяко арестувано и лишено от свобода дете „в рамките на 24 часа трябва да бъде изправено пред компетентен орган, който да провери законността на (продължителността на) лишаването от свобода в рамките на 24 часа. Комитетът също така препоръчва Държавите - страни по Конвенцията да гарантират с категорични правни разпоредби, че законността на досъдебното задържане се преразглежда систематично, за предпочитане на всеки две седмици. В случай че условното освобождаване на детето, например посредством прилагането на алтернативни мерки, е невъзможно, трябва да му бъдат официално предявени обвинения за предполагаемите престъпления, след което да бъде изправено пред съд или друг компетентен, независим и безпристрастен орган или юридическа институция в срок не по-късно от 30 дни след началото на досъдебното му задържане. Комитетът, познаващ практиката на отлагане на съдебни заседания понякога повече от веднъж, настоява Държавите - страни по Конвенцията да въведат правните разпоредби, необходими за гарантирането на окончателно решение от съдия/съд в системата на детското правосъдие не по-късно от шест месеца след повдигането на обвиненията.“.

2. В § 3, във връзка с чл. 130, ал. 3 от НПК: след думите „се разпитва от“ да бъде поставен изразът „специално подготвен професионалист за разпит на малолетни и непълнолетни лица, от същия пол,, вместо „с участието на педагог/психолог и социален работник“.
3. В §3, във връзка с чл. 130, ал. 3 от НПК **вариант 1**: формулировката „По преценка на органа, който извършва разпита, се осигурява присъствието на родителя или настойника или на лицето, което полага грижи малолетния или непълнолетния“ противоречи с изискванията на чл. 20, параграф 3, буква е) от Директива 2011/92/ЕС: „детето жертва може да бъде придружено от законния си представител или, ако е целесъобразно, от възрастен по избор на детето, освен ако не е взето обосновано решение за противното по отношение на това лице“, противоречи съответно на чл. 20, буква в) от Директива 2012/29/ЕС: „жертвите може да бъдат придружавани от законния си

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

представител или от друго лице по свой избор, освен ако не е било взето обосновано решение в обратния смисъл“ и на чл. 35, параграф 1 от Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (ратифицирана със закон от 41-ото Народно събрание на 2 ноември 2011 г. - ДВ, бр. 90 от 2011 г., издадена от Министерството на правосъдието - ДВ, бр. 33 от 2012 г., в сила за Република България от 1 април 2012 г.), съгласно който: „Всяка страна приема необходимите законодателни или други мерки, за да: е) може детето да бъде придружено от своя законен представител или когато е уместно, от пълнолетно лице, избрано от него, освен при наличието на мотивирано решение в обратен смисъл, взето по отношение на това лице“. Видно от цитираните разпоредби, принципът е детето да бъде придружено от законният си представител, а за противното трябва да бъде взето обосновано (мотивирано) решение, а не както е предложено, органът който извършва разпита да преценява, без да мотивира, защо законния представител или друго лице по избор на детето да не присъства.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ: В §3, във връзка с чл. 130, ал. 3 от НПК предлагаме следната редакция на предложението в § 3 **втори вариант** на чл.130, ал. 3 от НПК: „(3) Малолетният или непълнолетен свидетел се разпитват от специално подготвен професионалист за разпит на малолетни и непълнолетни лица, по възможност от същия пол, който преди разпита разяснява на свидетеля, вида и целите на процесуалното действие, правата му в наказателния процес, необходимостта да бъдат дадени правдиви показания, без да се отправя предупреждение за отговорност на малолетния свидетел. Малолетните и непълнолетни свидетели се придружават от техния родител или настойник или от лицето, което полага грижи за тях или от друго лице по избор на малолетния или непълнолетен свидетел, освен ако органът, който извършва разпита, не вземе мотивирано писмено решение по отношение на това лице в обратния смисъл“.

4. В §3, във връзка с чл. 130, ал. 4 от НПК: думите „разследващия орган и съответно одобрени от съдията по делото“ да бъдат заменени с „от органа, който извършва разпита“.

5. Относно §7, във връзка с чл. 281, ал. 1 от НПК и създаването на нова точка 7: **ПРЕДЛОЖЕНИЕ:** Не е нужно да се създава т. 7. Достатъчно е в точка 6 да се редактира по следния начин: „свидетелят е малолетен или непълнолетен, разпитът е проведен при условията на чл. 140 и на него са присъствали обвиняемият и неговият защитник“. **КОМЕНТАР:** ако на разпита не е присъствал обвиняемият и неговият защитник, които да могат да зададат въпроси на свидетеля се нарушава правото на справедлив наказателен процес на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

- обвиняемия по чл. 6 от ЕКПЧ, § 2, буква d) „да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението ...“
6. В §8, във връзка с чл. 386, ал. 2: Не става ясно какво се има предвид при замяната на „в изключителни случаи“ със „само при условията на чл. 64, ал. 5“. **ПРЕДЛОЖЕНИЕ:** редакцията на тази разпоредба следва да бъде съобразена с чл. 37, буква „б“ от Конвенцията за правата на детето, както и с т. 17 от Правилата от Хавана (1990 г.): Към думите „в изключителни случаи“ да се добави и „само като крайна мярка и за най-краткия възможен срок“. Освен това, в съответствие с Общ Коментар № 10 този срок не може да е по-дълъг от 6 месеца общо от повдигане на обвинението до окончателното съдебно решение.
 7. В §9, във връзка с чл. 387, ал. 1 от НПК: Необходимо е да се прецизира времето на изготвянето на доклада – дали се изготвя по време на разследването, по време на съдебното следствие или се изготвят съответно два отделни доклада. В предложението за ал. 2 на чл. 387 се казва „(2) Оценката се извършва от мултидисциплинарен екип /или от социален работник/ по разпореждане на разследващия орган ...“. Използвайки думата „оценката“ не става ясно какво се извършва от този мултидисциплинарен екип - оценката на риска ли по-предишната алинея или целия доклад.
 8. В §10, във връзка с чл. 388, ал. 1 от НПК: В началото на текста да бъдат добавени думите „По искане на непълнолетния“, а в края да бъде добавено ново изречение, гласящо следното:
„Всички разпити на непълнолетния обвиняем се извършват задължително в присъствието на неговия защитник.“
 9. В §10, във връзка с чл. 388, ал. 2 от НПК: Изразът „одобрени от съдията по делото“ е неприложим в досъдебната фаза на производството. Там дори и да участва съдия разпитът не извършва „пред“, а не „от“ него. Още повече, че съгласно чл. 222 от НПК: „В този случай делото не се предоставя на съдията“.
 10. Във връзка с §15: Следва да се предвиди изменение на чл. 80 от НПК, с цел транспониране на чл. 15, параграф 2 от Директива 2011/92/ЕС, който задължава държавата да предприеме необходимите мерки, за да е възможно наказателното преследване съответните престъпления през достатъчен срок след навършване на пълнолетие от страна на жертвата и съответно чл. 9, параграф 2 от Директива 2011/36/ЕС, който изисква, когато естеството на деянието налага това, държавите-членки предприемат необходимите мерки, за да се даде възможност за наказателно преследване на определени престъпления, в достатъчно дълъг период от време, след като жертвата навърши пълнолетие. Срокът за транспониране на директивите е изтекъл съответно за Директива 2011/92/2011 г. на 18 декември 2013 г., а за Директива 2011/36/ЕС на 6 април 2013 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

11. Също във връзка с §15 по повод предложението за изменение на чл. 61, ал. 1: „(1) По отношение на непълнолетен, извършил поради увлечение и лекомислие или под въздействието на пълнолетен престъпление, което не представлява голяма обществена опасност ... „ предлагаме алтернативно да се предвиди **ИЛИ** увлечение **ИЛИ** лекомислие **ИЛИ** под въздействието на пълнолетен, а не както се предлага в проекта да се изисква едновременно увлечение и лекомислие.
12. В §17, във връзка със създаването на чл.23а от Закона за правната помощ: Съгласно чл. 134. (1) от Конституцията адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси. Националният институт на правосъдието няма ангажменти по обучението адвокати. В този смисъл **ПРЕДЛАГАМЕ:** предложенията за изменение в НПК, касаещи квалификационните изисквания към адвокатите, предоставящи правна помощ на непълнолетните, признаването на тяхната специализация и регистрите с такива специалисти да бъдат правени след като се вземе предвид мнението на адвокатските колегии и Висшия адвокатски съвет, като навсякъде изискването за удостоверение, издадено от Национален институт на правосъдието да отпадне.

С УВАЖЕНИЕ:

(Йорданка Бекирска,

Председател на изпълнителното бюро на БАПЧ)